

Joginder Singh v. Shmt. T?ushpa (Mehtar Singh, C.J.)

ਫਲ ਬੈਚ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਸੀ.ਜੇ. ਡੀ.ਕੇ. ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ ਪੀਡਿਤ, ਜੇ.ਜੇ.

ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੁਸ਼ਪਾ, - ਜਵਾਬਦੇਹ

1964 ਦਾ LPA 189

20 ਅਗਸਤ, 1968

ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ—(1955 ਦਾ XXV)- ਐੱਸ. 9 ਅਤੇ 13— ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਫਰਮਾਨ—ਕੀ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ—ਕੀ ਰੱਦ ਕਰਨਾ—ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ—ਕੀ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ (ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਪੀਡਿਤ, ਜੇ.ਜੇ.) (1) ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਟੀਆਂ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗਲਤ ਜਾਂ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰਨਾ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਲਿਆਓ। ਇਹਨਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੇ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ, ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਤਲਾਕ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਹਿਮਤੀ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਹਿਮਤੀ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਸਹਿਮਤੀ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਮੂਹਿਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸਹਿਮਤੀ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਤਲਾਕ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ।

(2) ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਨਿਯਮਤਤਾ ਜਾਂ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

(3) ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਾਨਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਸੀ. ਪੰਡਿਤ ਵੱਲੋਂ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1967 ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਕੇਸ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਣਯੋਗ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ.ਕੇ. ਮਹਾਜਨ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਪੀ.ਸੀ. ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ 20 ਅਗਸਤ, 1968 ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

1963 ਦੇ FAO 55(M) ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1964 ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਜਿੰਦਰਾ ਲਾਲ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ।

ਐੱਚ.ਐੱਲ.ਐੱਸ.ਆਈ.ਬਾਲ , ਐੱਸ.ਏ.ਐੱਚ.ਆਰ.ਏ. ਗਗਰਵਾਲ , ਜੇ.ਐੱਲ.ਜੀ. ਉਪਤਾ , ਐੱਚ.ਐੱਲ.ਐੱਸ. . ਅਥਿਨ , ਬੀ.ਏ.ਆਈ. , ਐੱਸ.ਆਈ.ਐੱਨ.ਜੀ.ਐੱਮ . ਅਲੀਕ ਅਤੇ ਐੱਚ.ਐੱਸ.ਏ ਵੈਸਥੀ , ਇੱਕ ਵਕੀਲ , ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ।

ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਲਈ ਐੱਸ ਐੱਸ ਅੰਧਾਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਏ.ਐੱਸ.ਬੀ.ਆਈ.ਐੱਨ.ਐੱਸ . --

ਫੁਲ, ਬੈਚ ਦਾ ਆਦੇਸ਼

ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸੰਦਰਭ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਧੇਰੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਬੈਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ, ਪੀਡਿਤ ਜੇ., ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ। ਇਹ ਬੈਚ ਅਤੇ IV ਅਹਾਜ਼ਨ ਜੇ. ਵੀ ਸਾਡੀ ਇਸ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਤਿੰਨੋਂ ਜੱਜ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਇਸ ਬੈਚ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਦੇ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ. ਵਕੀਲ ਹੁਣ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ।

ਫੁਲ ਬੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਜੇ.-ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1964 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਡਿਕਰੀ ਤੋਂ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 (1955 ਦਾ ਐਕਟ 25) ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1A)(ii) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਭਾਵ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਪੁਸ਼ਪਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਹ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਨ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ, ਉਸਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ 25 ਜੂਨ, ਜੇ>58 ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਉਸੇ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜਨਵਰੀ, 1960 ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਧਿਰਾਂ 18 ਮਈ 1960 ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ। ^{ਅਪੀਲਕਰਤਾ} ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ- "ਮੈਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ (ਪਤਨੀ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਉਸ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ. ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।" ਇਸ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ

ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ - "ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਪਤਨੀ) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ (ਪਤੀ) ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਤੁਰੰਤ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ- "ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਵਾਲਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।" ਫੈਸਲੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ A/4 ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- "ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ (ਪਟੀਸ਼ਨ) ਅੱਜ (18 ਮਈ, 1960) ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ (ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਮਿਰਚੀਆ, ਬੀ.ਏ., ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ., ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ., ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ (ਜਵਾਬਦਾਤਾ) ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵੱਲੋਂ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ 30 ਮਈ, 1960 ਦੀ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 1 ਜੂਨ, 1960 ਨੂੰ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਕੁਝ ਰਸਮੀ ਨੁਕਸ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 3 ਜੂਨ, 1960 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਵਾਪਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ 6 ਜੁਲਾਈ 1960 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ ਤਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ। ਪੁਸ਼ਨਾ ਦੇਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਡਿਕਰੀ-ਧਾਰਕ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਡਿਕਰੀ-ਹੋਲਡਰ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਭਰਾ

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖੁਦ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਡਿਕਰੀ-ਹੋਲਡਰ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਟੇਟਮੈਂਟ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ - ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਿਤੀ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ, ਭਾਵ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਇੰਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਕਿ ਅਰਥ ਤੁਰੰਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹ, ਨੇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮੋਹਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੋਹਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹਲਕਾ ਗੋਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਭਾਵ ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਜਾਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ' , ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ; ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਾਹਰ, ਉਸਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਫਾਈਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। 9 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ - "ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਫਾਈਲ ਕਰੋ।" ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਈਲ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਅੰਤ ਸੀ।

ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਕਤੂਬਰ 25-27 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1961. ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ 9 ਜੂਨ, 1962 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ। ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ.

ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੂਜੀ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ A/1 ਹੈ, ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ A/3 ਹੈ।

>

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 25 ਮਈ 1962 ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਸਧਾਰਨ ਸੀ ਕਿ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਇੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ, ਇੱਕ ਸੁਬਾਰਡੀ ਨੇਟ ਜੱਜ ਦੇ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ, ਉਹ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ- “ਜਦੋਂ ਹੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ (ਅਪੀਲ ਲੈਟ) ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੈਡਿੰਗ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਗਸਤ 1960 ਤੱਕ ਉਥੇ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਘਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 18 ਮਈ 1960 ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਹਾਊਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਨਾਮ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਿਹਾ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਨਕਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕਦੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ (ਅਪੀਲ ਲੈਟ) ਦੇ ਨਾਲ ਜਲੰਧਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ. ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ > ur ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸਥਾਈ ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ।” ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ 6 ਜੂਨ, 1963 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ

18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤਮ-ਨਾਮ ਦੇ ਘਰ ਜਲੰਧਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਨਿਵਾਸੀ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਅਪੀਲਪੱਤ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬੇਬਾਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨਿਵਾਸੀ ਦੇ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਹਾਊਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਈਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਾਨੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਸਗੋਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1964 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਪੀਡੀ ਜੇ., ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਈ। ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ 18 ਮਈ 1960 ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ; 1967; ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ-

- (1) ਕੀ 1955 ਦੇ ਐਕਟ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- (2) ਜੇ 1955 ਦੇ ਐਕਟ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਇਸਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸਨੂੰ 1955 ਦੇ ਐਕਟ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ 13(1) (ix) ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ [ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1964 (ਐਕਟ 44) ਦੁਆਰਾ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1964), ਕਿਸ ਨੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 13(1A) ਪਾਈ]?

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਸਵਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ (ਪੀਡਿਤ ਜੇ. ਅਤੇ ਮੈ) ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਜਨ ਜੇ. ਵੀ ਇਸ ਕੇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ।, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ 17 ਮਈ, 1968 ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(1A) (ii) ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਐਕਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਅੰਤਿਮ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਰੀਖ ਸੀ! 1 ਜੂਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ 3 ਜੂਨ, 1960 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਚ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸਾਰੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਫਾਂਸੀ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਨ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਹ ਅਪੀਲ. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਇੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਤਰਫੋਂ ਬਿਆਨ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲ ਲਾਂਚ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਵਕੀਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਏਪੀ ਪੀਲੈਟ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਘਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਜਵਾਬਦਾਤਾ) ਡਿਕਰੀ ਧਾਰਕ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ, ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਡਿਕਰੀ, ਕਾਪੀ ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ ਏ/4 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਜੇਕਰ ਸਾਬਕਾ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਕੀਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕੱਲਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਵੀ ਉਥੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 6 ਜੁਲਾਈ 1960 ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਦੇ ਤਾਂ ਹੀ ਅਰਥ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਵੇਂ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਜੱਜ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ, ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਇੰਨੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵਿਚਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਨਾ ਲਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ . ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਢਾਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿਣ ਲਈ

ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੰਦ, ਮਿਤੀ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਦੱਸਣਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁਝ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਅਦਾਲਤੀ ਮੋਹਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁੰਦਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਰਖਾਸਤ ਸੱਚੀ ਦਰਖਾਸਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਆਈ. ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ, ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਅਸਲ ਫਾਈਲ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ 6 ਜੁਲਾਈ 1960 ਦੀ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ, ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, 7 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਲਾਂਚ ਦੁਆਰਾ, ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਇਹ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਕੋਰਟ-ਫੀਸ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਮਰਥਨ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਸਮੇਤ, ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸਲ ਅਰਜ਼ੀ, ਪਰ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ

ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਦੀ ਫੁਟਕਲ ਅਰਜ਼ੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਵਾਹੀ ਵਾਲੇ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਜ-ਨਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਰਟ ਫੀਸ ਸਟੈਂਪ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਦਾਲਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960, ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਆਖਰੀ-ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓ। ਇਹ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਸਿੱਟਾ ਬਿਲਕੁਲ ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸਮੇਤ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। 6 ਜੁਲਾਈ, 1960, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਖੁਦ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਦਾ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਹੀ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੀ।

ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਆਮ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ, ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮਿਨਿਸਟ੍ਰੀਅਲ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਹੈ, ਕਿ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਢੰਗ ਦੁਹਰਾਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਲੰਢੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਡਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਡਿਕਰੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਓ। ਜਲੰਢੂਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਹਾਊਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਮੰਨ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਕਿ 18 ਮਈ, 1960 ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਹਾਊਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਦੇ ਪੱਖ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਲੇਖਰਾਜ ਅਤੇ ਬਲਰਾਮ, ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਹਾਊਸ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦ

ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਡਲ ਹਾਊਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਆਨ

ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਰਿਹਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਭਰਾ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗਵਾਹ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ *ਸਰਜੂ ਪਰਸ਼ਾਦ ਰਾਮਦੇਉ ਸਾਹੂ* ਬਨਾਮ *ਜਵਾਲੇਸ਼ਵਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ (1)* ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ, ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਸੰਭਵਤਾ ਦਾ ਕਾਫੀ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।, ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨ ਲਈ ਕਿ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੱਥੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਏ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਅਸੰਭਵਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਪਦੰਡ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਉਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਅਗਲੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਗਵਾਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਨ। ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

(1) ਏਆਈਆਰ 1951 ਐਸਸੀ 120.

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ। ਉਹ ਦੋ ਗਵਾਹ, ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਹਨ ਜੋ ਜਵਾਬਦੇਹ ਖੁਦ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਲਗਭਗ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਜੋ ਬਿਆਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਖੁਦ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਮਈ ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। 18, 1960 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਖੁਦ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਡਲ ਹਾਊਸ, ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਯਕੀਨਨ ਇਹ ਉਸ ਦੂਜੀ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਜਵਾਬ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਹੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਇਹ ਸੰਸਕਰਣ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਭੱਤੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਦੂਜੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਇਹ ਭੁੱਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਇਹ ਸੰਸਕਰਣ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਸੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕਈ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਾਡਲ ਹਾਊਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਲੰਦੂਰ ਵਿਖੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੂਜਾ ਉਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦਾ।

ਫਿਰ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਇਹ ਸੰਸਕਰਣ ਕਿ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਫਰਮਾਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਜਲੰਦੂਰ ਵਿਖੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਉਹ ਸੰਸਕਰਣ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ, ਤੁਰੰਤ 18 ਮਈ, 1960 ਦੇ ਦਿਨ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਉਸਨੇ 6 ਜੁਲਾਈ, 1960 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਹੀ ਵਤੀਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਤੀਜੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਕੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫਰਮਾਨ, ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫਰਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਤਲਾਕ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। *ਹੈਰੀਮਨ ਬਨਾਮ ਹੈਰੀਮਨ (2)*, ਪੰਨਾ 131 'ਤੇ, ਕੋਜ਼ਨਸ-ਹਾਰਡੀ ਐਮਆਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ-" .....ਤਲਾਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਵਿਭਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਖਲਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਰਸਮੀ ਹੋਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ। ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਮ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ", ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਨਾ 144 'ਤੇ ਫਾਰਵੈਲ ਐਲ.ਜੇ.- "ਕੋਈ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਦਾਖਲਾ ਕਿਸੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ। ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਤਲਾਕ ਸਿਰਫ ਸਹੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਨਤਕ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿ 1860 ਦੇ ਐਕਟ (23 ਅਤੇ 24 ਵੀਅਤਨਾਮੀ ਸੀ. 144), ਸੈਕਸ਼ਨ 7 ਦੁਆਰਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਡਿਕਰੀ ਨਿਸੀ ਅਤੇ ਡਿਕਰੀ ਪੂਰਨ ਵਿਚਕਾਰ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਦਮਨ"। ਗੋਅਰ ਬਨਾਮ ਗੋਅਰ (3) ਪੰਨਾ 67 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ, ਲਾਰਡ ਕੋਜ਼ੇਨਜ਼-ਹਾਰਡੀ ਐਮਆਰ ਨੇ ਕਿਹਾ-" ਤਲਾਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਠ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਅਜੀਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਤਲਾਕ ਲਈ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼, ਜੇਕਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੋਰ ਡਿਵੀਜ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ।" ਰਦਰਫੋਰਡ ਬਨਾਮ ਰਦਰਫੋਰਡ (4) ਪੰਨਾ 153 'ਤੇ, ਲਾਰਡ ਸਟਰਨਡੇਲ ਐਮ.ਆਰ. ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ- " ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਉਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਤਲਾਕ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਣਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।" (ਹਾਏਮਨ ਬਨਾਮ ਹਾਏਮਨ), (ਹੁਜੇਸ ਬਨਾਮ ਹੁਜੇਸ) (5), P. 30 ਤੇ. ਸਕਰੂਟਨ, ਨੇ ਦੇਖਿਆ- "ਤਲਾਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਡਿਫਾਲਟਸ, ਜਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਦਾਖਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ; ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਗੈਰ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ", ਅਤੇ, ਪੰਨਾ 75 'ਤੇ, ਸਾਂਕੀ ਐਲਜੇ- "ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੈਂਸਰੀ ਜਾਂ ਕਿੰਗਜ਼ ਬੈਂਚ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ / ਤਲਾਕ ਅਦਾਲਤ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੈਂਸਰੀ ਜਾਂ ਕਿੰਗਜ਼ ਬੈਂਚ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਮ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਲਾਕ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਰੋਕ ਹੈ " ਅਤੇ ਰਸਲ ਬਨਾਮ ਰਸਲ (6), ਪੰਨਾ 736 'ਤੇ, ਲਾਰਡ ਸੁਮਨਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ - "ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਸਿਰਫ ਬਣਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ

- (3) 1917 ਪੀਡੀ 64
 (4) 1922 ਪੀ.ਜੇ.ਡੀ. 144.
 (5) 1929 ਪੀ.ਡੀ. 1.

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Meher Singh, C.J.)

(6) 1924 AC 687

ਸਖਤ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਫਰਮਾਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ, ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ.. " ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਹਾਲਸਬਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ, ਤੀਜੇ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਵਾਲੀਅਮ 12, ਪੰਨਾ 292 'ਤੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ- "ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਬਚਾਅ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅੱਗੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ; ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ ਦਾਖਲੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣੇ ਲਈ, ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਣਜਾਣ ਹੈ। ਬੈਟ ਕ੍ਰੂ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਟੋਆ (7), ਅੱਲਾ ਰਾਖਾ ਬਨਾਮ ਬਰਕਤ ਬੀਬੀ (8), ਅਤੇ (ਰਾਬਰਟ ਜੌਨ) ਟਵਿਸ ਬਨਾਮ (ਲੀਲੀ ਮੈਰੀ) ਟਵਿਸ (9) ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ਼ ਐਡ ਮਿਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕੇਸ *ਮਹਿੰਦਰ ਮਨੀਲਾਲ ਨਾਨਾਵਤੀ ਬਨਾਮ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਮਹਿੰਦਰ ਨਾਨਾਵਤੀ (10)* ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਪੰਨਾ 371 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ, ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ, ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।" ਆਖਰੀ ਕੇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12(1) (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕੇਸ, ਤਲਾਕ ਦੇ ਫਰਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਫਰਮਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਬਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕੇਸ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫਰਮਾਨ ਹੈ?

- (7) (1893) 17 ਬੋਮ. 624.
- (8) ਏਆਈਆਰ 1930 ਲਾਹ. 771 (SB)
- (9) ਏਆਈਆਰ 1933 ਲਾਹ. 356(1) (SB)
- (10) ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 364

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫਰਮਾਨ? ਇਹ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਹਿਮਤੀ ਫਰਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅਗਲਾ ਮਾਮਲਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ, ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫਰਮਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਰੱਦ ਜਾਂ ਰੱਦੀ ਫਰਮਾਨ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਧਿਰਾਂ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਡਿਕਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਨਾ। ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਪੈਡੋਟ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਨਿਵਾਸੀ ਪੈਡੋਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਇਸ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਮੂਲ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ (ਤਲਾਕ ਨਿਯਮ 26, ਰੇਡਨ ਆਨ ਤਲਾਕ, ਅੱਠਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਦੇ ਪੰਨੇ 212 ਅਤੇ 1341 ਦੇਖੋ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 212 ਅਤੇ 213 'ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਇਸ ਨਿਯਮ (ਤਲਾਕ ਨਿਯਮ 26) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ 'ਤੇ ਸੱਚਾ -ਸੁੱਚਾ"। ਜੇਕਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਨਿਯਮ 26 ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ

cou ! ਕੋਲ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ. ਇਥੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਦੋ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਰਾਹ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਵਾਲੇ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਇੱਕ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲੈਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤੀ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ) ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਪਲ ਭਰ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕੋਰਸ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਵੈਚਾਲਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਠੀਕ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਾਇਦ ਆਦਰਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਸਾਰਥਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਿਸ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ, ਪਹਿਲਾਂ, ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਤ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਸੀ। ਇਹ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਜੋਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ, ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

Joginder Singh v. Shmt- Pushpa (Mehtar Singh, C.J.)

ਦੂਸਰਾ, ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਇੱਥੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦਰਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਅਤੇ 23 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਜੱਜ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। * ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਇਹ ਨਿਆਂ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਹਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਬੇਤੁਕੇ ਅਤੇ ਬੇਤੁਕੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ, ਕਿ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪੰਡਿਤ ਜੇ., ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਦੋ ਸਵਾਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦੇ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਤਲਾਕ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰਮਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਇਜ਼ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਅਯੋਗ ਫ਼ਰਮਾਨ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਵਾਲ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਉਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23(1) (c) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਵਰਤਮਾਨ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੇਸ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਉਹ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਪਤੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ, ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅਵੈਧ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ,

ਸੁਲਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਰਗੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਪਬੰਧ ਦਾ ਅਨੁਚਿਤ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਚਰਣ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ (ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਢੰਗ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਬੈਚ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਐਮ ਅਹਾਜ਼ਨ, ਜੇ.-ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫਰਮਾਨ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। .

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਪੀਡਿਤ, ਜੇ., ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਫਰਮਾਨ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਿਤ, ਜੇ., ਇਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਰੱਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਇੱਕ ਰੱਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ

ਨਜ਼ਰੀਆ ਗਲਤ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੁਝ ਮੁੱਢਲਾ ਆਧਾਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ- ਦੀਵਾਨੀ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮਾਲ-ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਮਾਲੀਆ ਕਾਨੂੰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਦੀਵਾਨੀ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਂ ਮਾਲੀਆ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਈ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀਆਂ ਹਨ; ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਜਾਂ ਮਾਲੀਆ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇੱਥੇ ਅੰਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਾਈਨ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹਨ, ਸਿਵਲ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮਾਲੀਆ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਆਹ,

ਐਡਮਿਰਲ iit^, ਐਕਸੀਲੈਂਸਿਟਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਬੇਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਭੇਦ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਠਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ: ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਵਲ, ਫੌਜਦਾਰੀ, ਐਡਮਿਰਲਿਟਵ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਵਾਈਸ-ਐਡਮਿਰਲਿਟੀ ਟੈਸਟਾਮੈਨ ਟੈਰੀ; ਵਿਆਕਤੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਡਮਿਰਲਿਟੀ ਅਤੇ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਭਾਰਤੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਬੇਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਓਰੋਕੇਚਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਈ, ਤਿੰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਅਤੇ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ। ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ "ਸਿਵਲ ਨਿਆਂਇਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੋਧਣ ਲਈ" ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮਲਾ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੀਵਾਨੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਅਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ: ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਈਸਟ ਬਲਿਸ਼ਡ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਵੀ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਆਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਖੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਯਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ

ਦੀਵਾਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੁਸ਼ਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਕਮਾਤਰ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਕੋਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। . ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ *ਭਾਟੀਆ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀਸੀ ਪਟੇਲ* (11) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਕਈ ਵਾਰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਆਮ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ *ਬੂਟਨ ਬਾਈ ਬਨਾਮ ਦੁਰਗਾਪ੍ਰਸਾਦ ਚਤਵਰਾ* (12) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਭਰੋਣ ਬਾਈ ਐਮਐਫਓ ਆਈਮਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲੀਲਾ ਰਾਮ ਸੰਵਾਰਾ ਰਾਮ* (13) ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 'ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਅਰਥਾਤ, ਸਿਵਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਤੇ ਮਾਲੀਆ; ਸਿਵਲ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਕਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਸਬੰਧੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਅਦਾਲਤਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ of ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ,

- (11) 1953 SCR 185.
 (12) ਏਆਈਆਰ 1959 ਐਮਪੀ 410।
 (13) ਏਆਈਆਰ 1963 ਪੰਜਾਬ 118.

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ; ਵਧੀਕ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ: -

ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪਿੰਸੀਪਲ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ। " **Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Mahajan, J.)**
ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮੂਲ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ, ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਛੋੜੇ, ਤਲਾਕ ਆਦਿ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਯਾਨੀ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੋਡ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ 'ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੀਡਰ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 19t ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

"19. ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਮੂਲ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਮੂਲ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ' ਸ਼ਬਦ ਦੁਕਵੇਂ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ, ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, ਪੰਜਾਬ ਕੋਰਟਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੇਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਮੂਲ ਦੀਵਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 35 'ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਥ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਬਰਨਾ ਸਰਮਾ (14) ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਆਸਤੋਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ: -

ਸੁਖਲਾਲ ਬਨਾਮ ਤਾਰਾ ਚੰਦ (2) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ, ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ; ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰਸਮੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੇ "ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ "ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ" ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ", "ਕਨੂੰਨੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ;" " ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ;" " ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਨ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ;" " ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ;" "ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ."

ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਜ਼ਮ ਬਾਈ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (15) ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 1929 'ਤੇ, ਐਸ.ਕੇ. ਦਾਸ, ਜੇ. ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: -

"ਅਧਿਕਾਰ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।" ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਲਸੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਕੋਲ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਟੀਆਂ ਧਾਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗਲਤ ਜਾਂ ਅਪਾਹਜਤਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ; ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰਨਾ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫ਼ਾਈ ਲਿਆਓ। ਇਹਨਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨਾ ਅਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਹ ਫਰਮਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, *ਹਾਜ਼ੀ ਐੱਸ.ਕੇ.* ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। *ਸੁਭਾਨ ਬਨਾਮ ਮਾਧੋਰਾਓ* (16)। ਪੰਨਾ 1237 'ਤੇ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ: -

“ਇਹ ਦਲੀਲ, ਕਿ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਕੋਰਟ ਫਰਮਾਨ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜਾ ਹੈ, ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਫਰਮਾਨ ਦੇ ਗਲਤ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ. ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਕੋਰਟ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।”

---

(16) ਏਆਈਆਰ 1962 ਐਸਸੀ 1230

ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਜੋ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਰੈਟ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਫਰਮਾਨ। ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਯੋਗ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ। ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਰੱਦ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇੱਕ 'ਨਲਤਾ' ਅਤੇ 'ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ' ਫਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਕੰਮੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਮਾਨ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਫਰਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਹਿਮਤੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਹੈ; ਅਤੇ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ, ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਅਜਿਹੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਰੋਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਫਰਮਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮਹੋਦਰ ਮਨੀਲਾਲ ਨਾਨਾਵਤੀ V. ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਮਹੋਦਰ ਨਾਨਾਵਤੀ, (10) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

* ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਕੀ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਰੱਦੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਫਰਮਾਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ, ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੌਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ

ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇੱਕ ਰੱਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਇਸਦੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ, ਯਾਨੀ ਅਪੀਲ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸੇਪਾ - ਰੇਟ ਸੂਟ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਆਖਰਕਾਰ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ? ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਨਹੀਂ; ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ-ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਉਪਬੰਧ ਹੈ?

ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰੱਦ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਭਿੰਨਤਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਮ ਸਿੱਟੇ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਲਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। *ਹਰੀਦੇਵ ਨਾਥ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਬਰਨਾ ਸਰਮਾ (14)* ਵਿੱਚ, ਸਰ ਮੁਕਰਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੀਤੀ, ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ: -

“ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਸਥਾਨ, ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਖੇਤਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਗਿਆਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮੁੱਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਵਸੀਅਤ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਰਨਾਂ, ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ■ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ। ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਰਗੀਕਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਦੋਂ

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Mahajan, J.)

ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ: ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ। ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਵਾਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਸੁਖਲਾਲ ਵੀ. ਤਾਰਾ ਚੰਦ* (17) ਅਤੇ *ਖੋਸ਼ ਮਹੋਮਦ ਵੀ. ਨਜ਼ੀਰ ਮਹੋਮਦ* (18) ਵਿੱਚ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, *ਰਘੁਨਾਥ ਵੀ. ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ* (19) ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਪਾਰਕੇਟ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਵੀ ਦੇਖੋ। ਪਰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਵੇਖੋ- *ਮਥੁਲਾ ਵੀ. ਹੇਮਾਂਗਿਨੀ* (20) ਅਤੇ *ਮੋਜ਼ਰ ਵੀ. ਮਾਰਸਡੇਨ*, (21) ਜਿੱਥੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਣਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।) ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਥਿਤੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਰਣਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਬੇਕਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ਰਸ਼ਮੋਨੀ ਵੀ. ਕੈਨੇਡਾ* (22)

ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਨਿਯਮਤਤਾ ਜਾਂ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਹੀ। ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ, *ਮਲਕਾਰਜੁਨ V-* ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਹੋਬਹਾਊਸ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- (17) (1905) 33 ਕੈਲ. 68.
- (18) ਆਈ.ਐਲ.ਆਈ.ਆਰ. (1905) 33 ਕੈਲ. 352.
- (19) ILR (1914) 42 ਕੈਲ. 72.
- (20) (1910) 11, CLJ 512.
- (21) (੧੮੯੨) ੧ ਚ. 487
- (22) (1914) 20 ਸੀ.ਐਲ.ਜੇ. 213.

ਨਰਹਰੀ (23)। “ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਲਤ ਧਿਰ ਸਿਰਫ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੋਰਸ ਹੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ 'ਕੋਰਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਗਲਤ ਹੋਵੇ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।' ਲਾਰਡ ਹੋਬਹਾਊਸ ਨੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੁਖਦਾਈ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਡਿਕਸ਼ਨ ਇਸਦੀ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ: ਸਾਬਕਾ *ਪੱਖ ਵਾਟਕਿੰਸ* (24) ਅਤੇ *ਹੇਰਨ ਬਨਾਮ ਡੇਟਰ* (25)। ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਗਲਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਹੜੱਪਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਸੀਮਾ ਇਹ ਹੈ: ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ, ਸਿਰਫ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਸ ਸਵਾਲ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਖਾਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ। ਜੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ, ਤਾਂ ਹਰ ਵਾਰ, ਇਸ ਨੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਦਾਲਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖਾਸ ਸਵਾਲ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ,

- (23) ਐਲ.ਐਲ.ਆਰ. (1900) 25 ਬੋਮ. 337=27 IA 216.
 (24) (1887) 7 ਪੀਟਰ 568.
 (25) (1886) 120 US 464.

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Mahajan, J.)

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਖੁਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਫੈਸਲਾ ਖੁਦ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨੱਥੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। *

*	*	*	*	*
*	*	*	*	*
*	*	*	*	*
*	#	*	\$	#^

ਸੈਂਟਰਲ ਪੋਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਿਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (26) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਰੱਦ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਸੰਪੱਤੀ ਹਮਲੇ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਸਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਹਮਲੇ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। *

* ਐਨ

ਲੇਡਗਾਰਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬੁੱਲ (27) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੀਰਾ ਲਾਈ ਪਟਨੀ ਬਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲੀ ਨਾਥ (28) ਵਿੱਚ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫਰਮਾਨ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

(26) (1963) 1 SCR 166.

(27) 12 ਆਈ.ਏ. 134.

(28) ਏਆਈਆਰ 1962 ਐਸਸੀ 199.

ਪੇਟੈਂਟ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ? ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਜਦੋਂ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕੋਈ ਖੇਤਰੀ - ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉਹੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੁਬਾਰਾ ਭੜਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ: -

"ਇਸਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਤਿਆਵੀਰਾ ਮੈਥੀ ਬਨਾਮ ਵਰਕੇ ਵਰਕੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (29) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇੱਕ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪੰਨਾ 910 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਇਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:-

"* * * ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਸੂਟ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅਣਡਿੱਠ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਕੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇ, ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਮਥੂਲ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਓਕਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ (30) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

(29) ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 907

(30) ਏਆਈਆਰ 1935 ਪੀਸੀ 85.

ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਐਸ. 3 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਰਜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿ -

ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। Privy Council ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋ ਸੀਡਿਊਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਉਸ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਲਤ ਫਰਮਾਨ ਚੰਗਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। * * * *"

ਅਬਦੁਲ ਮਜਿਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਾਲੀ ਫਕਰੁਦੀਨ (31) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਦੇਣ ਯੋਗ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਾ 214 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਫਰਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਰੱਦ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਤਾ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ: -

"S. 214 ਦੇ ਉਪਬੰਧ S, 35, ਸਟੈਪ ਐਕਟ, ਜਾਂ S. 49, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਹਨ, ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਡਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡਣਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਚੰਗਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਵੈਧ ਫਰਮਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਸਕਰਨ ਬਾਈਡ ਬਨਾਮ ਦਿਓਲਾਲ ਸਿੰਘ (32) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈੱਡ ਨੋਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ: -

"ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੀਸੀਨ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਮ ਵਾਦਾ ਫਰਮਾਨ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੀਸੀਨ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ, ਐਸ. 147-ਏ ਅਧੀਨ ਭੇਜੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(31) ਏਆਈਆਰ 1940 ਬੰਬ 285.

(32) ਏਆਈਆਰ 1929 ਪਟਨਾ 568 (ਐਫਬੀ)।

ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਪਚਾਰਕਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। * * * * ?

ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਸ਼ਾਨ ਚੰਦਰ ਬੰਕੀਆ ਵਿ. ਮੁਮਰਾਜ ਖਾਨ (33), ਰਾਧਰ ਮੋਹਨ ਵਿ. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਜੇਨ ਹਿਲਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (34); ਮੂਲਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ. ਮਗਨਲਾਲ (35); ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ

(ਲਕਵੀਡੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ) v. ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਸਹੇਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (36)।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਫਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਅਨੁਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਫਰਮਾਨ ਧਾਰਾ 23 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਇਹ ਰੱਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ. ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਹਿਰੀ ਕਿਰਾਇਆ ਪਾਬੰਦੀ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਦੀ ਅਤੇ ਪੀਡਿਤ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ, ਜੇ.ਜੇ.; ਕੇ.ਐਲ. ਬਾਂਸਲ ਬਨਾਮ ਕੌਸ਼ਲਿਆ ਦੇਵੀ (37) ਵਿੱਚ; ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੇਦਖਲੀ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਇੱਕ ਰੱਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(2) ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਸੈਕਸ਼ਨ 4(2) ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਆਰੀ ਕਿਰਾਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਧਾਰਾ 13 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ: -

ਕਿਸੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਨੂੰ * * * ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ * * * ਬੇਦਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। * * *"

(33) ਏਆਈਆਰ 11926 ਕੈਲ. 1101.

(34) ਏਆਈਆਰ 11945 ਸਾਰੇ। 400

(35) AIR 1 1965 MP 75 (FB)।

(36) ਏਆਈਆਰ 11959 ਕੈਲ. 464.

(37) 1962 PLR 1091

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਬੇਦਖਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 4 (2) ਦੇ ਉਲਟ ਉਹ ਫਰਮਾਨ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਨਾਲ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ' ਅਤੇ 'ਬੇਕਾਰ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ 'ਬੇਕਾਰ ਹੁਕਮ' ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੁਕਮ' ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੋਇਮਸਿਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਕਿਰਾਇਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਬਿੰਦੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਜਿਸ ਦੀ

ਰਿਪੋਰਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਲੋਪਬਾਈ ਬਨਾਮ ਰਾਮਫਲ ਕੁੰਜੀਲਾਲ (38)। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਰੱਦ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਫਰਮਾਨ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਮਾਨ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 9 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਸਭ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿੱਚ, ਕਿਰਾਇਆ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਾਇਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫਰਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫਰਮਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਅਰਥ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਨ: -

- (1) ਲੱਧਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ (39);
- (2) ਲੇਖ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਐੱਫ. ਚੰਦਰ ਭਾਨ ਰਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (40);
- (3) ਅਮਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਬੱਗਾ ਮਾਈ (41);
- (4) ਬੈਂਜ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਐੱਫ. ਮੌਗਾ ਲਾਇ ਮੁਰਾਰੀ ਲਾਈ (42)।

ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ 'ਨਿਰਪੱਖਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, 'ਉਚਿਤ ਕਿਰਾਏ' ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੇਦਖਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ, ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਪਰ ਉਹ ਬੇਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

- (38) ਏਆਈਆਰ 1962 ਐਮਪੀ 211.
- (39) 1955 PLR 188.
- (40) 1962 PLR 197.
- (41) 1964 PLR 347
- (42) 1<*56 PLR 732।

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Mahajan, J.)

ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ 'ਅਣਸਹਿਤ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਿਆ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਣ ਦੌਰਾਨ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਈਬੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਈ ਅਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਸੀ। ਇਕੱਲੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਲਈ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਆਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਦਾਲਤ, ਅਰਥਾਤ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਅਜਿਹੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫਰਮਾਨ ਉਹਨਾਂ ਪੂਰਵ-ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ; ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਰੱਦ ਅਤੇ ਬੇਕਾਰ ਫਰਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ, ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਤਲਾਕ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਅਣਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਫਰਮਾਨ ਸਿਰਫ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਹਿਮਤੀ ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਕ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤਲਾਕ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਤਲਾਕ ਲਈ ਇੱਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਫਰਮਾਨ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਹੈ, ਇਸਲਈ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹਿਕ ਫਰਮਾਨ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵੈਧ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਆਖਰਕਾਰ ਗਲਤ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਹਿਮਤੀ-ਫਰਮਾਨ, ਜੇਕਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਰੱਦ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ, ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਫਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਪੀਡਿਤ, ਜੇ.-ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਅਤੇ ਡੀ.ਕੇ. ਮਹਾਜਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਕੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫਰਮਾਨ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ; ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫਰਮਾਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ 1'ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫਰਮਾਨ ਰੱਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਫਰਮਾਨ, ਮਿਤੀ 18 ਮਈ, 1960, ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਫਰਮਾਨ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ, 1960 ਵਿੱਚ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ੀਮਤੀ ਸੀ। ਪੁਸ਼ਪਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਾੜਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਘੜਨ ਸਮੇਂ, ਧਿਰਾਂ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈਆਂ

'751

I.L.R. Punjab and Haryana

(1968)2

ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ।

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

ਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਜਵਾਬਦੇਹ (ਪਤਨੀ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।” ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਤਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ (ਪਤੀ) ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲੀਬਿਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ- “ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ; ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।” ਫਿਰ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਜ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਨੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਸਰਾ, ਜੇਕਰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਤੀ ਨੇ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਤੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਗਲੀ ਖੋਜ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ

ਪਤਨੀ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਹੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਇਕੱਲੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਸਮਝ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਵੇ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਪਤੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬੇਅਰਥ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਫਿਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚੌਥਾ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਤੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਲਾਗਤਾਂ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਗੱਲ, ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ, ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ 6 ਜੂਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ।, 1963 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 18 ਮਈ 1960 ਦੇ ਕਾਮ ਵਾਦਾ ਫਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਛੇਵੇਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 18 ਮਈ, 1960 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਏ.

ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਪੀਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੰਬਰ 9 ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ, ਕਿ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੱਤਵਾਂ, ਜਦੋਂ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ: ਕੀ 1955 ਦੇ ਐਕਟ 25 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਇਜ਼ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੱਠਵਾਂ, ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਇਰਾਦਾ ਕੀ ਸੀ। ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਧਿਰਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਿਰਾਂ ਹੁਣ ਬਿਆਨ ਦੇਣਗੀਆਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਉਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਹ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਗਏ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਅਸਲ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਨੌਵਾਂ, ਜਦੋਂ ਤਲਾਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਸਹੁੰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸਮਝੌਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ-

ਫ਼ਰਮਾਨ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਇਹ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੀ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਿਸੇ com ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਮੁੱਢੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ, ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਤਲਾਕ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 92 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੇ ਬਿੰਦੂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ। ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਬਦਲਦੇ, ਜੋੜਦੇ ਜਾਂ ਘਟਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ, ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ, ਜੋੜਨ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਉਕਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਹ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੱਸ ਲੇੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ। ਫਿਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰੇ। ਇਹ ਉਹੀ ਸੀ ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ> ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹੀ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਲਈ, ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਪਤੀ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਵਾਜਬ ਬਹਾਨਾ ਅਤੇ,

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

ਯਕੀਨਨ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੰਨਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਫਰਮਾਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਸਹਿਮਤੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੁਝਾਅ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਲਿਆਉਣ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਹੀ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਨੀ ਪਤੀ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਉਕਤ ਫਰਮਾਨ ਸਹਿਮਤੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ, ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ, ਜੇਕਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਕ੍ਰਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੈਂਡਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਹ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਦੋ ਕੋਰਸ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ। ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਪਤਨੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਤੀ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਪਤੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

ਕਾਰਵਾਈ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ

ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਬੇਅਸਰ ਮੰਨ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਿੱਟਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਤੀ ਨੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ। ਧਾਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰੋ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੰਨੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ, ਉਸ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ ਕਿ ਪਤਨੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਪਤੀ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਇਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤੀ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਤਨੀ ਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਵੇਗਾ। ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ, ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਉਦੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕੋਰਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤੇ। ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਆਧਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਜੇ. ਧਾਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਤਨੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੱਚਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਤੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਂਦੀ।

ਜੇ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 18.5.1960 ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ।

ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਕਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇੱਕ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ, ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਰੱਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਕਲੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਚਨਚੇਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇਸ

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ 'ਤੇ ਤਲਾਕ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਦੋਂ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਉਹ ਬਿੰਦੂ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਟਸਨ ਦੇ ਲਾਅ ਲੈਕਸੀਕਨ ਵਿੱਚ, 'ਨਲਟੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ "ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਬੇਕਾਰ ਹੈ; ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਜੋ ਲਾਇਲਾਜ ਹੈ।" ਸੰਖੇਪ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਨਲਟੀ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ "ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ; ਇੱਕ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਗੈਰ-ਹਸਤੀ।" ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਅਨਾਸ਼ ਹੈ, ਨੂੰ ਗੈਰ-ਅਸਥਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਰੱਦ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਸਿੱਖੇ ਐਡ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੁਣ, ਸਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਰ ਆਸੂਤੋਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ *ਹਿਰਦੇ ਨਾਥ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਬਰਮਾ ਸਰਮਾ (14)* ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

“ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਦੋਂ

ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ।

ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ਼ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਕੀ ਡਿਕਰੀ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਬਾਰਡੀ ਨੇਟ ਜੱਜ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ? ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 19 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਰੇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਮੂਲ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। "ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ" ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਹੈ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਜ਼ਟ, ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ।" ਉਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰਵਿਵਾਦ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ, ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਕੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹਿਮਤੀ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। b.v ਪਟੀਸ਼ਨ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ ਤੋਂ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ। ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਇੰਨਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਤਸੱਲੀ, ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਸੀ। ਫਿਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨੀ ਪਈ ਕਿ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ, ਐਮਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਉਲਝਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। It, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ. ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਿਰਦੇ ਨਾਥ ਲੜਕੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਰ ਆਸੂਤੇਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ: -

“ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਨਿਯਮਤਤਾ ਜਾਂ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਗਲਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ”

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਸਹੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਬਹਾਨੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਤਨੀ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰਕਾਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇੱਕ ਰੱਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, 'ਤੇ! ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਗਲਤ ਸੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ; ਇਸ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 28 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਯੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਭਾਵੇਂ ਗਲਤ ਸੀ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਜਾਂ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜੋ ਬੇਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ

ਜੇ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਡਿੱਠ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚਮਨ ਪਾਸਵਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (43) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਇੱਕ ਅਯੋਗਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਸਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਮਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਜਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ ਜੰਡ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (44) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦੁਰ, ਜੋ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ : -

“ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਆਰਡਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ

(43) ਏਆਈਆਰ 1954 ਐਸਸੀ 340

(4!) 1966 ਦੇ CW 575 ਨੇ 3 ਨਵੰਬਰ, 1967 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

ਗਲਤ ਜਾਂ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲੀ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਵਿੱਚ ..ਹਿਰਦੇ ਨਾਥ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਚੰਦਰ (14) ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਮਡਲਕਾਰਜ਼ਨ ਬਨਾਮ ਨਰਹਰੀ (23) ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਹੋਬਹਾਉਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ:-

“ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਗਲਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗਲਤ ਧਿਰ ਸਿਰਫ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੋਰਸ ਹੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੋਰਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗਲਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।”

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਨਿਯਮਤਤਾ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਲਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ, "ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਰਣਾਇਕ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ." ਪੂਰੇ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਸਥਾਨ, ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਖੇਤਰੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰ ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ; ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ....

ਉਜਾਮ ਬਾਈ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (15) ਵਿੱਚ , ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐਸ ਕੇ ਦਾਸ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ:-

ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ

ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਮਹਾਂਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ..।

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਝੂਠ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ; ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ।"

ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇੰਦੋ ਹੋਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੰਨਾ 1629 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

“ਕਿਸੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਦੇ ਗਲਤ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ)।

ਇਬਰਾਹਿਮ ਅਬੂਬਾਕਰ ਬਨਾਮ ਕਸਟੋਰੀਅਨ ਜਨਰਲ (45) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਮਹਾਜਨ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਐਸ; ਸਹਾਇਤਾ: -

“ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਘਟੀਆ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ .....ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਨੇ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਗਲਤ ਧਿਰ ਸਿਰਫ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੋਰਸ ਹੀ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ।

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸਾਰੂ ਨਿਆਂਇਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਲਈ ਖੱਲਾ ਹੈ।”

(45) ਏਆਈਆਰ 195 ਐਸਸੀ 319.

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

ਜੇ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਿਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। .

ਮੈਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬੇਲੋੜੀ ਹੈ- ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

§ ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਐਕਟ ਅਤੇ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਜੇਕਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਰੱਦ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ *ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਐੱਲ. ਬਾਂਸਲ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੌਸ਼ਲਿਆ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (37)* ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੇਦਖਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵੈਧ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਕਿਰਾਇਆ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਰਾਇਆ ਨਿਯੰਤਰਣ ਟ੍ਰੇਲਰ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਈਜੈਕਟਮੈਂਟ ਡੀ ਕ੍ਰੀ, ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਰੱਦ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਨਿਰਣਾ ਬੇਦੀ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਰਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੇਦਖਲੀ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ. , ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਨਿਕੰਮਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ 'ਨਲਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਤਰਕ ਸੀ, ਜੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਹੀ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ. ਬੇਲੋੜਾ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਗਲਤ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ, ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬੇਦੀ, ਜੇ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੁਕਸਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ ਅਮਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ। *ings.* ਕੁਝ ਤੱਥ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਰਮ ਅਤੇ ਠੰਡੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਡਾ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਸਾਹ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਫ਼ਰਮਾਨ ਗਲਤ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਰੱਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਮਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਬੱਗਾ ਮਾਈ (41) ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਇਹੀ ਨੁਕਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਕੇ ਐਲ ਬਾਂਸਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੈਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਰਥਾਤ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ: -

“ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵਿੰਗ ਅਦਾਲਤ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਫ਼ਰਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨੁਕਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦੇਖੋ ਪੂਰਾ। ਪੀਰਜੀ ਸਫਦਰ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਦਿ ਆਈਡੀਲ ਬੈਂਕ ਲਿਮਿਟਡ (46) ਵਿੱਚ ਬੈਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚਵਾਨਨ ਪਾਸਵਾਨ (43) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ-ਇਹ ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ। ਇੱਕ ਅਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਮਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੋਲਾ ਟੈਰਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨੁਕਸ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

"ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਉਪਰੋਕਤ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ , ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ।"

ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ।

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

ਇਹਨਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਵਿਆਹੁਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲਾ ਫ਼ਰਮਾਨ; ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਕੰਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

i

ਕੇ. ਐਸ. ਕੇ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰੁਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਲਜ਼ੇਬਾ

Joginder Singh v. Shmt. Pushpa (Pandit, J.)

9488 ILR—ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਸੀ.ਐੱਚ.ਡੀ.